

Vannregionmyndigheten for vannregion Finnmark
Vannregionmyndigheten for vannregion Troms
Vannregionmyndigheten for vannregion Nordland
Vannregionmyndigheten for vannregion Trøndelag
Vassregionmynda for vassregion Møre og Romsdal
Vassregionmynda for vassregion Sogn og Fjordane
Vassregionmynda for vassregion Hordaland
Vannregionmyndigheten for vannregion Rogaland
Vannregionmyndigheten for vannregion Agder
Vannregionmyndigheten for vannregion Vest-Viken
Vannregionmyndigheten for vannregion Glomma og grensevassdragene

Vår dato
30.12.2014

Vår referanse
2012/00455-12

Vår saksbehandler
Jan Henrik Sandberg/97682469

Deres referanse

Høring av regionale planer og tiltaksprogram - Uttalelse fra Norges Fiskarlag

Bakgrunn

De 11 norske vannregionmyndighetene har nå utarbeidet forvaltningsplaner og tiltaksprogram for sine områder. Høringsfrist er 31. desember 2014, bortsett fra i vannregion Agder og Sogn og Fjordane.

Formålet med de regionale vannforvaltningsplanene og tiltaksprogrammene er å bidra til en best mulig miljøtilstand, gjennom å følge opp EUs vanddirektiv og den norske vannforskriften. Planene og tiltaksprogrammene gir oversikt over tilstand og ulike miljøpåvirkninger, i tillegg til at de foreslår ulike tiltak for et bedre vannmiljø. Sektormyndighetene har endelig beslutningsmyndighet i forhold til gjennomføring av tiltak innenfor sine ansvarsområder. Planene omfatter alt vann ut til 1 nautisk mil av grunnlinja.

Vi konstaterer at vannregion Agder (og til dels Sogn og Fjordane) har en litt annen høringspraksis enn de andre vannregionene. I Agder er det lagt opp til to høringer. Den første høringen hadde høringsfrist 18. november, og den andre høringen er forbeholdt innspill som kom i første høring. Dessverre oppdaget vi for sent at vannregion Agder hadde en tidligere høringsfrist. Sett fra vår side hadde det vært en fordel om høringene var enda bedre koordinert i tid. Vi antar at en slik koordinering også vil være en fordel når forvaltningsplanene senere skal godkjennes av Kongen i statsråd.

Norges Fiskarlags grunnholdning til vanddirektivet og vannforskriften

Norsk fiskerinæring er en svært viktig matprodusent, også i global målestokk. Det er innenfor vanddirektivets virkeområde vi har våre viktigste gyteområder, oppvekstområder og flere av våre viktigste fiskerier. Dersom vi forvalter kysten og våre marine økosystem på en god måte, vil denne fornybare matproduksjonen kunne foregå i et «evighetsperspektiv».

Nesten alle utslipp vil i større eller mindre grad kunne berøre kyst- og havområdene. Dette har i mange områder ført til betydelig forurensning, kostholdsråd og store samfunnskostnader, ikke minst for fiskerne. Det er ikke tilstrekkelig å fokusere på tiltak for å redusere de skader som allerede er påført. Enda viktigere er det å forebygge miljøskader som følge av nye utslipp. Norges Fiskarlag har derfor i flere tiår satt fokus på nødvendigheten av forebyggende arbeid.

Vanddirektivets og vannforskriftens hovedregel tilsier at man ikke skal redusere den økologiske og kjemiske kvaliteten i vannmiljøet. Norges Fiskarlag er derfor i utgangspunktet positivt innstilt til arbeidet med vanddirektivet. Etter vår oppfatning er selve direktivet allikevel ikke noe mål i seg selv. Det må være de positive effektene en kan oppnå på vegne av miljø og samfunn som må være det avgjørende. Norges Fiskarlag forventer derfor at vannregionmyndighetene legger stor vekt på:

- å hindre / redusere utslipp av miljøgifter og fremmedstoffer
- å hindre / redusere andre problematiske utslipp
- å beskytte viktige gyte-, oppvekst- og fiskeområder
- å rydde opp i områder med kostholdsråd
- å redusere spredning av fremmede arter

Innspill fra Norges Fiskarlag til forslag til forvaltningsplaner og tiltaksprogram

Norges Fiskarlag sendte i desember 2012 innspill om såkalte «vesentlige vannforvaltningsspørsmål» til hver enkelt vannregionmyndighet. Vi konstaterer at de fleste vannregionmyndigheter har vurdert og tatt hensyn til Fiskarlagets innspill. Det er også positivt at en nå i større grad erkjenner at et godt vannmiljø er en avgjørende forutsetning for den norske fiskerinæringen.

Imidlertid er det fortsatt viktige forhold som ikke er behandlet godt nok. Det gjelder ikke minst bevaring av gyte-, oppvekst- og fiskeområder, miljøgifter og sjømattrygghet, utslipp fra gruvevirksomhet, vannforskriftens § 12, fremmede arter og samfunnsøkonomiske vurderinger.

a) Gyte-, oppvekst- og fiskeområder

Det er som nevnt i kystsonen og i fjordene vi har våre viktigste gyteområder, oppvekstområder og flere av våre viktigste fiskerier. Vi forventer at arbeidet med vanddirektivet og vannforskriften bidrar til å beskytte disse nøkkelområdene. De fleste aktuelle områdene er kartlagt og beskrevet av Fiskeridirektoratet og fiskerne, samt gjennom Havforskningsinstituttets undersøkelser. Disse områdene er dokumentert på Fiskeridirektoratets kartsider (<http://kart.fiskeridir.no/>).

Til tross for dette registrerer vi at svært få av forslagene til forvaltningsplaner og tiltaksprogram nevner behovet for å ivareta viktige fiskeområder, gyteområder og oppvekstområder i sjøen. Etter vår oppfatning er det svært beklagelig. Vi anmoder derfor samtlige vannregionmyndigheter til å ta disse nøkkelområdene i betraktning ved endelig utarbeidelse av forvaltningsplaner og tiltaksprogram.

De regionale vannforvaltningsplanene skal også inneholde et register over såkalte «beskyttede områder», hvor det er aktuelt å foreslå særlig strenge miljømål. Slike beskyttede områder kan også inkludere gyte-, oppvekst- og fiskeområder av betydning for økonomisk viktige arter. Vi ber derfor vannregionmyndighetene om også å gå i dialog med Fiskeridirektoratet og fylkesfiskarlag for å identifisere slike områder, og gi dem særlig beskyttelse mot forurensende utslipp.

b) Miljøgifter og forholdet til sjømattrygghet og fiskerinæring

Utslipp av miljøgifter og fremmedstoffer utgjør en alvorlig og global trussel mot biologisk mangfold, matforsyning og helse, også for kommende generasjoner. Regjeringen har derfor vedtatt et mål om at slike utslipp i prinsippet skal stanse innen 2020. Til tross for dette, er hensynet til sjømattrygghet i liten grad vektlagt i forslag til forvaltningsplaner og tiltaksprogram. Selv om Mattilsynet i utgangspunktet ikke har fått forurensningsbegrensende virkemidler, burde også Mattilsynet og NIFES sin rolle og fagansvar i forhold til sjømattrygghet vært langt bedre belyst i de ulike forvaltningsplanene og tiltaksprogrammene. Norges Fiskarlag oppfordrer vannregionmyndighetene om å korrigere dette før planene sendes videre for godkjenning.

Vi har ved tidligere anledninger gitt innspill til nasjonal forvaltning om at en må gjennomgå vanddirektivets liste over prioriterte stoffer, for å sikre at denne omfatter aktuelle fremmedstoffer og miljøgifter som kan føre til problemer i fisk og sjømat. I den forbindelse minner vi om at det foregår relevant overvåking av fremmedstoffer og miljøgifter i sjømat i regi av NIFES. Vi

konstaterer også at en nå vurderer å opprette et eget prosjekt i direktoratsgruppen, som skal jobbe mer med miljøgifter og mattrygghet i vanddirektivsammenheng. Norges Fiskarlag forventer å bli nærmere involvert i dette arbeidet.

c) Utslipp fra gruvevirksomhet

Utslipp fra gruvevirksomhet har ført til betydelige problemer i mange vannforekomster. Det er nå søkt om nye utslipp av svært store mengder gruveavfall og kjemikalier flere steder langs kysten. Utslippene er omsøkt i viktige gyteområder og i nasjonale laksefjorder. I tillegg ligger flere av de omsøkte utslippene i/nær viktige fiskeområder. Dette er på ingen måte uproblematisk, heller ikke i forhold til vanddirektivet og vannforskriften.

Norges Fiskarlags grunnleggende syn er at sjøen og norske fjorder ikke skal brukes som avfalls plass. Samtidig ønsker vi god sameksistens, bærekraftig utnyttelse og størst mulig samfunnsnytte av våre fornybare og ikke fornybare naturressurser. Det må derfor sikres at utslipp/deponering av mer eller mindre giftig gruveavfall ikke ødelegger fjordmiljø, gyteområder og hensynet til mattrygghet. Forurensning fra ny gruvevirksomhet er imidlertid i liten grad vurdert i aktuelle forvaltningsplaner. Selv om dette delvis skyldes manglende nasjonale og internasjonale avklaringer, oppfordrer vi vannregionmyndighetene til å vurdere disse forholdene på en mer konkret måte i forvaltningsplaner og tiltaksprogram. For øvrig konstaterer vi at denne tematikken nå også vil bli tatt opp til nærmere vurdering med ESA.

d) Oppdrett

Vi konstaterer at samtlige vannregioner viser til at det fortsatt er uavklarte problemstillinger når det gjelder påvirkning fra oppdrett på vill anadrom fisk. Dette er knyttet til rømming og lakselus. Imidlertid bør det nevnes at selve behandlingen mot lakselus også kan påvirke marine vannforekomster. For eksempel er det vist at ulike medikamenter mot lakselus brytes sent ned, samtidig som de kan være skadelige for bestander av reke, hummer og andre krepsdyr i nærområdene til anleggene. Sett fra Norges Fiskarlags ståsted haster det med å iverksette tiltak mot dette. Av den grunn er det usikkert om vannforskriften er riktig verktøy for å behandle disse forholdene. Saken vil derfor i første omgang bli tatt opp til ny diskusjon med departementene og oppdrettsorganisasjonene.

e) Fremmede arter

Spredning og etablering av såkalte «fremmede arter» kan få betydelige økologiske konsekvenser. Det er ofte praktisk umulig å fjerne disse etter at de er etablert langs kysten. Slik spredning må derfor i størst mulig grad forebygges.

Vi konstaterer at det fortsatt er uenighet mellom fiskeriforvaltningen og miljøforvaltningen i vannregion Finnmark, når det gjelder karakterisering av vannforekomster der den introduserte arten kongekrabbe er til stede. Spørsmålet ble løftet videre til departementsnivå i mars 2013, men er så vidt vi kjenner til fortsatt ikke avklart. Etter Norges Fiskarlags oppfatning bør behandlingen av fremmede arter i vanddirektivsammenheng tas opp til nærmere diskusjon med EU og gjennom såkalt interkalibrering.

f) Vannforskriftens § 12

Vannforskriftens § 12 er en «unntaksparagraf» for nye utslipp og inngrep. Forvaltningsplanene skal i utgangspunktet inneholde en oversikt over konkret bruk av vannforskriftens § 12, men dette omtales allikevel ikke i høringsdokumentene. Den viktigste årsaken til dette er sannsynligvis at bruken av § 12 fortsatt ikke er avklart på nasjonalt nivå. Norges Fiskarlag har fått tilbakemelding fra Klima- og miljødepartementet om at departementene arbeider med en avklaring og veiledning, som snart skal sendes på høring.

Vannforskriftens § 12 skiller mellom utslipp som endrer vannforekomstens fysiske egenskaper og utslipp som påvirker vannforekomsten på annen måte (kjemisk, biologisk, økologisk). I den sammenheng bør det bemerkes at utslipp av gruveavfall ikke kun vil være et fysisk inngrep med

inerte masser. Effektene på vannforekomsten og det marine miljøet (bunnfauna, plankton, fisk/gjeller, gyteatferd, oppvekstområder, mattrygghet osv.) vil ikke bare avhenge av det fysiske inngrepet, men også bergartenes/mineralenes kjemiske sammensetning, finmalingsgrad, partikkelform, mengde avfall, spredning og kjemikalieinnblanding. For øvrig bør det nevnes at Norges Fiskarlag og andre sjømatorganisasjoner har anmodet departementene om at vannforskriftens § 12 må praktiseres på en likeverdig måte, og på bakgrunn av gode og balanserte samfunnsøkonomiske analyser.

g) Samfunnsøkonomiske forhold

Vi konstaterer at høringsdokumentene i svært liten grad legger konkrete samfunnsøkonomiske analyser og kost/nytte-vurderinger. Heller ikke forholdet til økosystemtjenester er vurdert (jfr. NOU 2013:10). Etter Norges Fiskarlags oppfatning er manglende vurderinger av samfunnsøkonomi og økosystemtjenester en betydelig svakhet de aktuelle planene. Vi konstaterer at det også vurderes å opprette et eget prosjekt underlagt direktoratsgruppen, som skal arbeide med samfunnsøkonomiske forhold. Norges Fiskarlag ønsker å bli nærmere involvert i dette arbeidet.

h) Forhold som ikke omfattes direkte av vanddirektivet og vannforskriften

Som en av verdens viktigste eksportører av sjømat, står Norge i en særstilling i forhold til de fleste EU-land når det gjelder avhengigheten av et rent hav og rene fjorder. Norges Fiskarlag mener derfor at vi også må intensivere arbeidet med å redusere forurensning fra kilder som ikke omfattes direkte av vannrammedirektivet. Dette gjelder for eksempel utslipp av dioksiner og andre miljøgifter til luft, forebygging av akuttutslipp og risiko for utslipp i andre land som kan få store negative konsekvenser for Norge (f.eks. Sellafield). I tillegg minner vi om at det er helt avgjørende å sikre at det ikke skjer utlekking av kvikksølv fra ubåtvraket på Fedje.

Det er også viktig å intensivere arbeidet mot marin forsøpling. Søppel kan skade sjøfugl, sjøpattedyr, fisk og andre organismer. Plast er særlig problematisk, og om lag 70 % av plastavfallet synker. Avfall er derfor også et praktisk problem i flere fiskerier. Også såkalt «mikroplast» kan også vise seg å være et betydelig problem i økologisk sammenheng. Selv om mye søppel kommer fra europeiske farvann med kyststrømmen, stammer noe søppel også fra norsk fiskerivirksomhet. Norges Fiskarlag ønsker å bidra til å redusere disse problemene. Selv om vanddirektivet og vannforskriften ikke har hovedfokus på forsøpling, oppfordrer vi til økt samarbeid for å redusere problemene knyttet til marin forsøpling.

Norges Fiskarlag vil for øvrig være positivt innstilt til å bidra med utfyllende opplysninger dersom vannregionmyndighetene ser behov for det.

Med hilsen
NORGES FISKARLAG

Jan Birger Jørgensen
Sign.

Jan H. Sandberg
Jan Henrik Sandberg

Kopi: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet og NIFES.